

Optimalitáselmélet és analógia: tényleg kiengesztelhetetlen ellentét?

Biró Tamás

biro.tamas @ btk.elte.hu

Az optimalitáselméletet a szabályalapú fonológiai megközelítések alternatívájaként ismertük meg, de annyit megőrzött a korábbi elméletekből, hogy egy mögöttes reprezentációt képez le egy felszíni reprezentációra. Ezért úgy tűnik, mintha nem lenne képes a felszíni alakok közötti kölcsönhatásokat, például az analógiás jelenségeket, visszaadni.

Valóban, még az *Output-Output Correspondence* konsztréntek, még mielőtt kimentek volna a divatból, is csak részlegesen voltak képesek az analógiát kezelni. Általában csak egy morfológiailag közelálló alakhoz (például a tő szótári alakjának a felszíni megjelenéséhez) való hűséget értékelték. Egyedüli kivétel Luigi Burzio (2002a, b) „gradient attraction” javaslata. De hiába találunk több száz hivatkozást a cikkeire, a javaslat kidolgozatlanul és követők nélkül maradt.

Az előadásom célja az, hogy új életet leheljek a Burzio-féle javaslatba, és a kérdés (közös) továbbgondolásának lendületet adjak. A kiindulási pontom az, hogy a hagyományos két konsztrénttípus (jelöltségi/*markedness* és hűség/*faithfulness*) mellett a szókincs többi szava is konsztréntként működjön közre egy-egy kiértékelés során. Ahhoz, hogy ezt technikailag be lehessen illeszteni egy optimalitáselméleti modellbe, három kérdésre kell választ adnunk:

(1) A lexikon szavai konsztréntekké tehetők-e, hogy azok egy-egy OT-táblázat jelöltjeit értékeljék?

(2) Rendezhetők-e ezek az új konsztréntek egymáshoz és a többi konsztrénthez képest?

(3) Kezelhető-e egy olyan OT-nyelvtan, amelyben meghatározhatatlanul sok (lényegében, ha nem is egzakt módon végtelen) megszorítás működik?

Előadásom során során az foglalkoztat, hogyan alakíthatjuk úgy az OT fogalmait, hogy ezekre a kérdésekre – különösen a (3) kérdésre – pozitív választ tudjunk adni. Javaslataim egyelőre a formalizmus szintjére vonatkoznak, konkrét nyelvi példákon történő kidolgozásuk még a jövő feladata.

Hivatkozás:

Burzio, Luigi (2002a). Missing players: Phonology and the past-tense debate. *Lingua* 112, 157–199.

Burzio, Luigi (2002b). Surface-to-surface morphology: When your representations turn into constraints. *Many Morphologies*. Cascadilla Press. 142–177.